

دردگاه

اون بش کونده بر نشر اولنور علم وصنعت مجموعه سی

۲۰ کانون اول ۳۳۸

نومرو : ۴۱

ایکینجی سنه: دردنجی جلد

تاریخ

سجانه قاضیسی اوغلی شیخ بدرالدین

فرانچ باغفر

ماید

عضوی خسته اولماید . اساسا طرز حیاتی ده کورو-
ندی قدر غریب دکل . لوسیوس ، دکل بر ، یکریمی
اوتوز ، قرق سنه حرکت ایتیه بیان هند قیترلی
دوشون .

قولا :

— ژوپتر حقیچون ! دییه باغیدی . ایشته
بو یوک برضالات ! زیرا انسان حرکت ایتک ایچون
دوغمشدر . و مادامک حکومتک ضررینه اولیور ،
عطیات غیرقابل عفو و جنايتدر . بوقدر مششوم بر
فعلی هانکی دینه عطف ایتلی ، بیلیم . بعض آسیانی
مذاهب متعلق اولسی محتلددر . سوریه والیسی ایکن ،
ههرا شهرى مدخلنده دیکیلی عظیم قضیلر کورددم .
بر آدم سنهده ایکی دفعه اونلره جیقوب یدی کون
قالیر . خلق اماندیرکه بو آدم آللرله کورووشه رک
اونلردن کندی سعادتلری استحصا ایدر .

بو عادت بکا عقل ومنطقدن عاری کی کوردی .
مع مافیه بونی تخریب ایچون برشی یا ایدم . زیرا بن
او فکردهم که ای بر اداره آدمی عاداتک ازاله سیله
دکل ، بالعکس تطبیقی تأمین ایله مکفدر . اعتقادلر
وضع ایله مک حکومت تعاقب ایتز . حکومتک وظیفه سی
زمانک ، زمینک و عناصرک دهاسیله کولکشش اولان
و این ویا کوتو ، فقط موجودولان اعتقاداته مساعد
ایمکدر . شاید بونلره قارشى مجادلیه قالمیشیرسه
فکراً اختلالیور ، فلا مستبد کورونور و بحق
منفور اولور . اساسا عوامک خرافاتی مواجهه سنهده
آکلایشلی و حول اوله بجه اونلرک فوقه ناصیل
چیقلی ؟ آریسته ، بن شو رأیدم که بو کولکه بر
آرهمی ساکنی بویه هوالرده یالکز قوشلرک حقارته
معروض قالسون . سوء معامله ایمکله دکل ، فقط
افکار و اعتقاداته کسب وقوف ایله یه رک اوکا تقوق
ایده حکم .

نفس آلدی ، اوکسوردی و آلنی کابنک اوموزینه
فویه رق :

— چو جوق ، دیدی ، فاحشه قالدیروب ستونلر
اوستنده باشامک ، بعض خرستیان مذاهبجه شایان
توصیه اولدیغنی قیدایت . شونی ده علاوه ایدم بیلیرسک که
بو عادات تناسل الهلرینه تبدیلی ایجاب ایدر ... فقط
بوخصوصده اولا کندیسی استجواب ایتمه لازم
کلیز .

صوکره باشی قالدیروب کونشدن کور اوله مق
ایچون آلنی کوزلرینک اوکته کتیره رک و سسندی
بوکشته رک :

— هه ؟ پافوس ، و قتیله مسافرم اولدیغنی
خاطر لایورسه ک بکا جواب ویر ، اوراده نه یایورسک ؟
بیچون اورا یه جیقک و بیچون اوراده او طور یورسک ؟
بو ستون سنجه بر رمن تناسیلیدر ؟

پافوس ، قوطانک دینیز اولدیغنی آکلا یه رق
جواب ویرمه تنزل ایتدی . فقط تلیدی ، فلاوین
پافلا شوق دیدی که :

— بک مشهور سینور . بو عزیز ذات عالمک
کنامنی اوستنه آلیز و خسته لری ای ایدر .

اولا قزیل باشلرک شیملرک هلاقی قطعیله دین
وارسته در ، بونلر اسماعیل طر فدارلرینک بقایاسندن
او اوب بالذات اسماعیلرک خصوصی سرپوشلرینه اضافله
تسبیح اولنورلر . ف . غرمارد [ژورنال
آسیاتیک ، ۱۰ ، پارس ۱۹۰۴ ، ص ۵۱۱
ومتعاقب [une secte religieuse d'Asie Min -
eure , les kyzylbachs عنوانیله مفصل بر تدقیق
لتر ایتشددر . اسماعیلرک عرف و عاداتی بونلرده
اک اوفقی تهرتاته قدر موجوددر . عین شی ،
« علی - الهی » [۱] لر ایچونده سویله نیلیر .

— اسلام انسقا بویه دیس ، ج ۱ ، ص ۳۰۷ -
بو زمره یه کوچک آسیاده دها آرتصاد ایدلمکده در ؛
تشکیل تری شیملرک کنه دها یاقین در . « علی - الهی »
عنوانی بالخاصه بو خصوصی تمامیه اشا ایدور . اوروپاده ،
بلغارستان و آرتناوودلقده قزیل باشلرک موجودیتی
حد ذاتده غریب کورونمکده ایسه ده بالاده بیان
ایدلرکی وجهله ایکنی بازید زماننده شیملرک تکه
وحید ایلدن دفع و تبعید ایللری حادثه سی دولایسیله
تمامیله آکلاشیلرکده در [۲] فی الحقیقه بونلر آرهم سنهده

[۱] مینورسکی : Materianx pour servir :
à l'étude des croyances de la secte pers -
ano dite les Ahle-Haqqou Ali-fidhi
برنجی قسم : مدخل ، متلر و ترجمه . موسقوا
۱۹۱۱ . (لازاروف شرق لسانلری انسیتوسی تک
نشر یاندن نومرو : ۳۳) .

[۲] آرتناوودلقده شیملرک بکتاشیلرک چوق در .
سامی بک فراشری (۱۹۰۴ - ۱۸۵۰) تک بو یوک
برادری نغم . ح . فراشری (۱۹۰۰ - ۱۸۴۸)
۱۸۹۸ تاریخنده بکرشده وقته کربلا حقیقه اون

— ژوپتر حقیچون ! ایشیدییورمیسک آریسته
بو یوک کولکه بر آرهمی ساکنی سنک کی اجرای طبابت
ایدیور . بو قدر یوکسکله جیقمش بر مسلکدش
حقیقه نه دیرسک ؟

آریسته باشی سالادی :

— الهلر طرفندن کوندلرلری حسیله بوتون
خسته لقلر الهی اوانی لازم کلدیکی حالده بین العوام
یالکز کندیسته مرض الهی نامی ویران صرعه کی
بعض خسته لقلری بدن ای تدای ایتمی ممکندر .
فقط بو خسته لک سببی قسماً خیالخانه ددر و بناء علیه
تقدیر ایدرسک لوسیوس بو نازک دینانک اوستنده
تونه دیکنی بو الهه قافسیله خسته لک مخیله سنه اجرا
ایله دیکنی تأثیری بن اجرا خانه دمه اوستلرینه اکیلدیگم
هوانلر و شیشه لره یاهمام . اوله قوتلر واردرکه
لوسیوس ، عقیدن وفندن نهایت درجه ده فضله و نافذدر .

و آرتناووداتی و بوسنده یاشایان زمره و طریقتلر
داخلنده کوچک آسیادین تبعید ایدلرک قوه جبریه
ایله بوجوالده رلشدیران شیملرک بقایای بولندی
محقق در .

تحت حیلرک کنجه ، بونلرک اسماعیل و علی طرفدارلری
بقایاسندن اولدیغنی حقیقه سرد ایتدیگم احتمالات
بارزاً تأیید ایدیور . [۱] یوقسه بونلرک بالخاصه

بیک یتلی معظم بر مرثیه یی ، سویلندیکنه کوره
بکتاشیلرکی وطنی بر غایه ایله تقدیس ایتک مقصد
علویسی ایله نشر ایتشددر . مرثیه تک اسمندن مامیتی
یک اعلا آکلاشیور . ژ . یاقوب بکتاشیه سنهده کی
معما بونلرک تمامیه میده انجیقور (ص ۱۱ ، نومروه ۱)
عین مؤلفک « اسکندرک » داستانی ایله عین زمانده
انتشار ایتش اولان اثرینه آلمانانک هیچ بر طرفنده
تصادف ایتدم که بک غریبدر . بو کتاب بکتاشی تاریخی
ایچونده اهمیتی حازر دکله ده آرتناوود یازیسی ایچون
قیمتی وارددر . (بکرش ۱۸۹۶) بلغار قزیل باشلری
حقیقه کتایزک ذیلک باقیکنز .

[۱] باقکز : ح . مورتان « آناطولی و بوکونکی
تورکیا حقیقه درت مقاله » برلین ، ۱۹۱۷ ، ص
۱۰۰ ، تحت حیلرک کندیلرینی اهل سنت اوله رق
کوستریورلر سده بالذات سنی مسلمانلر طرفندن رفض
ایله اتهام ایدلمکده درلر . باقکز : پدروته یکسره یه
استناداً دایه رک Bercebrung des königreichs
Perisien (نورنبرگ ، ۱۶۸۱ ، ص ۱۱۵) آدل ائزنده
اهل التوحید حقیقه ویرکی ایضاحات . غولت تهرک
تقریرلر زده (ص ۲۵۷) شو ایضاحات وارددر :
« برلرینه قارشى بک زیاده حرمت و محبتده بونلرلر
— قادیلری دیگر مسلمانلرکی اورتونورلر — فقط

قولا :

— بونلر هانکی قوتلردر ؟

آریسته جواب ویری :

— جهل و جنت .

— آنده کوردیکم قدر غریب بر شیشی نادراً
کورددم . و تمنی ایدرم که ماہر بر تاریخ نویس کونک
برنده سٹیلبوسک صورت انشائی حکایه ایتسون .
فقط اندر کوربان منظره لرله جدی و چالیشان بر
آدمی لازم کلدیکندن فضله توقیف ایتمه ملیدر .
کیدوب قانالاری تفتیش ایدلم . الهه اصارلادق ،
دوغریبی تکرار کوروشلم . پانوسا اگر یه اینر
و اسکندریه یه عودت ایدرسک ، رجا ایدرم ، کلوب
أومده علم ایتکی اونوته .

ناقلی : نصر می

شایان دقت بر کیت حالته مستثنای اولان بکونکی ادالیا و فرمان حوالیسنده کی اوزاق طاغرد بولنسی بر تصادف اتریمیدر ؟ ف. و. لوشان بو غربی اهای حقه تدقیقات اجرا ایتشدکه : Reisen in Lyk-ten, Milyga und Khyratla آرشپولرنک ۱۹ نجی جلدنده ، برانشوا یغ ۱۸۹۱ م. ۳۱ و متاقب و یانه ۱۸۸۹ [آدل اترینک اون اونجی اساس پارچه سی تشکیل ایدیور .

کندی مذهبلرنده عجب اولان ارککردن فاجازل - بالفکس لابلای و صمیمی عجمده بولنورل - بیر تسمیه ایتدکری رئیس لرله تعظیماتده بولنورل - یالکز تعظیمات ایه اکثفا ایتدکری رئیس لرله احتیاجلری تقدیرده ایشالری آرمزنده ممنوناً تقسیم ایدرل .

تخته چیلره جینی و یا چینی ده دیرل ، جینی لر طریزون خوالیسنده بولنورلکه ۱۴ نجی عصر نهایتلرنده ذکر اولمشلدر . - مورتان ، عین اثر ، ص ۱۰۱ ، نوله - قره دکر ساحلنده یاشایان بولنرله کوچوک آسیانک غربنده کی تخته چیلرک یکدیگرله مناسبتدار اولوب اولدقلری و یا نه صورته مناسبتده بولنورلری کیتی آریجه تدقیقه محتاجدر . سنی مسلمانلر تخته چیلره « چراغ سوندورلر » دییه استهزا ایدرل . بوتسمیه دیگر شیعی جاعتلرده تشیل ایدلکده در . سیر روبرت دکر Geographical memoir of Persia - ص ۱۴۱ ، نوله - کتابنده « علی - النبی » لردن بحث ایدرکن نصف اللیل اکتفه لرخی نقل و بولنر حقه چراغ کشتن تعبیری استعمال ایدلکی سوبیلور . بولنری زبانت ایدن سورهایری راولنسون . بولنرک اسکی موسولرک بقایسی اولدیفنی سوبیلورک فی الحقیقه بنیام فون توده لا (۱۲ نجی عصر) بولنردن بحث ایتدکده در . قلدوبوس جیمس ریخ ، دیاله وادیسندده آطه کوبنده و آریجه موصل ولایتی داخلنده طوز - چورمالیده چراغ سوندورلر راست کشتن در : - بواتره بائیکز : Narrative II, 281-287

و ج ۱ ، ص ۳۷ - ۲۵ عین اثر - حتی هندوکش منطقه سنده چراغ سوندورلر بولنمده در . ملازم آلسکندر بورنس بام جهان - هندوکش جنوب یکیدلرنده « علی الامی » تسمیه ایدیان برسورو خلق اطرافه طوبلاقی اوزرم بولان برمجذوبک طرفدارلرینه تصادف ایتشد در .

بایکیز : بخارایه سیاحت ، لوندزه ، ۱۸۳۴ ج ۱ ، ص ۱۷۸ - [ابوالفضل الامی نک این اکبری ، فرید ریخ ، قلدوبوس طبی ، لوندزه ۱۸۰۰ ج ۲ ، ص ۱۶۳ ، ج . بلوقان طبی ، قالدکوته ، ۱۸۷۰ ، ص ۴۵۴ ، بوندن ماعدا سیرم . آ . شتاینک Ancient Geography of Kashmir قالدکوته ۱۸۹۹ ، ص ۱۳۰] -

کوردستانده قزیل آغاج یوانده قزیل باشلره تصادف ایدن ز . برانت ازمستان طاغلرنده مراد شالنده کی دوجیق کوردلر قزیل باش اولدیفنی سوبیلور . [زورنال اوف رویال جهوئوگرافی سوسایتی ج ۱۰ ، ص ۳۵۴ ده کی نولرینه بایکیز] .

لوشان بواهلینک و قتله کثافت نفوس طولا یسیله بو منبع طاغلرده برانشلرک بقایسی اولدیفنی فکرنده در . موی الیهک تخته چیلرک عاداتی حقه کی تشریاتی - که زورل یاقوب بو تشریاته استناداً بولنرک بکتاشیلره منسوبیتی استخراج ایتدیکنی طن ایدیور - یک مهمدر . بولنرک طویله ساسانه مالکدرلر . کرک قونیده و کرک قرمانده (۱۹۱۸ ایلک بهار) ذکی توزکر لساندن تخته چیلرک علولکه یاد ایدلکی ایتدیم . مقدما بذرالدینک داتره تحریکی داخلنده بولان ازمیرده تخته چیلره متعدد دفعه لر تصادف ایدن ج . مورتان ، و قتله آیدین پولیس مدیردن عین بیاناتی ایتدیمش ایدی . [۱]

آوروپا تشریات سلسله سنده اهل ایدیان آقره جوازنده کی اخیری بوزمره لرک سوکنجیسی اوله رق ذکر ایتدیم . [احمد توحید یک ، تاریخ عثمانی جیمین طرفندن

نشر ایدیان مجموعه ده ، دردنجی سنه ، استانبول ۱۹۱۳ ، ص ۱۲۰۴ - ۱۲۰۰ اخیردن بخن ایدیور [۲] اخیر برآز اول ذکر ایدیان جاعته

مذهبلرینه تابع اولمالری و بو یانده بالخاصه مفرط شیعلری (غلاته) سفیلر « چراغ سوندورلر » نامیه یاد ایدرلر کی الیوم موجود اولان عین تسمیه یی توزکر لساندن « چراغ یف » شکنده متعدد دفعه لر ایتدیم . بالخاصه بروسه و ازمیر اطرافنده تصادف ایدیان جنگجو و سرآزاد طاغ اهایسندن اولان زیبکدره تخته چیلره مشابیه عرض ایدرل . بولنر قیافت مایه لری ایه - غیر متاسب بوسک فیس و باجقلرینک بویوک بر قسمتی جیلاق براق قیصه بانطون - محیطنده کیلردن آیریلرل . (مورتان ، عین اثر ، ص ۱۰۱) زیبکدر حقه الیوم تدقیقات اجرا ایدیمش در .

بو مناسبتله قبریس آطه سنده باشا یجه بافوس اطرافنده تصادف ایدیلان اسلام - خرسیتیان خایطه سی عرض ایدن ایشوبام یاقولردر خاطر ایدلیدر K. L. N. Mitchell A Muslim Christian Sect in Cyprus لوندزه ۱۹۰۸ ، ص ۷۵۱ و متاقب بائیکز : [یاقوب یک

بکته شیعی ، ۱۹۰۹ ص ۳۰ ، اخیراً انتشار ایدن شارل لوقانک The Fringe of The East لوندزه ۱۹۱۳] بولنرکک و جمیددن قاجان ملتیتلر اولوب بالاخره خرسیتیان محیطنک عاداته اویدقلری فکری یک عقله کلیه یک بر نقطه دکدر ، بخصوص قبریسک کلیکیایه قریبی ده اونودولامیدر . Reverend Alexi Turks of Asia Minor in G. E. White Goutear - porary Review ج ۱۰۴ ، لوندزه ۱۹۱۳ ، ص ۶۹۸ - ۶۹۰ . [۱] آناطولی حقه ددرت مقاله ، برلین ۱۹۱۷ ص ۱۰۰ . [۲] سعیدالدین ، تاج التواریخ ، ج ۱ ، ص ۶۸ بوقارندن ۱۳ نجی سطر براتونی ، قرونیا و یانه ۱۶۴۹ ، ص ۷۹ ، اولیاچلی ، هامر طبعی (۱۸۵۰) ج ۱۲ ، ص ۲۲۹ .

منسوب اولوب بولنرک ابن بطوطه طرفندن حقلرنده یک شایان دقت معلومات ویریلان اخیر بقایسندن اولسی مسئله سی وارد خاطر در . بو مسئله تأیید ایتدیک تقدیرده « اخیه النبیان » و اونکله علاقه دار اولان « قنوت نامه » لر تمامیه توضیح ایتش اوله جقدر . بو ایضاتی نتیجه لیدرلم : بونون بو جاعتلر خارجا اهل سنت ایه لرده فقیه حقه بسویدلکرمزه نظراً یکده حقیقه موافق دکدر . کذاک عمومی تاریخ ادبیاتدن ایدیان تجربله ره نظراً کسب ضعف ایدن بو نوع مذهبلرک اعتقادی حلیطه لری قبوله مستند اولدیفنی صیق صیق کورولن حادثاندن اولوب [غولتسبرک تقریرلری س ۲۵۷] بعض عناصر خرسیتیانک بخصوص خرسیتیان برمجیاده بالاتذیق « حلول و نفوذ » ایسی قابل ایضاح برکیتیدر . آناطولیده درویشلک کسب ضعف ایدمک دغدغه عالمدن اوزاق زاویه کوشلرنده سیاست حکومت ایچون ضررین و تهلیکسز بر مامیت اکتساب ایدمک درجه سیاست اهمیتدن عاری بر تشکیلات منزله سینه سقوط ایتدی . شیخ محمد نیازی مصری و قهسی [۱] عثمانی سلطنتی ایچون ضرر و تهلیکی اولقی استعدادی عریض ایدن حادثات زنجیرینک صوک حلقه سی در . بو صوفی شیخک بر جماعت قارشیسندده ایراد ایتدیک ، موعظه رده کی کلمات جفریه قارئنه اوزون منفا حیاتی تأمین ایتش اولوب صوفیلکک کوچوک آسیاده سیاست مؤثر اولغه باشلادی اسی زمانلرک خاطر منی اوایندرمشدر . بو حادثه اسی نظرلری تکرار کنیش خاقی کتله سینه یاقی و او آرماتی کسب رصانت ایتش اولان وحدتی خیالاتی ایچون یالیش بر تشبیه مایندده در .

بذرالدین حقه یازیلان یت - که سیمو شیخی فیلسوف محی الدین ایه عین موقفه استناد ایدیور - نیازیکندر . محی الدین عربیک مدنی صالحیده جیل قلدیرنده زیارتگاه مؤمنین در . نیازیکن بذرالدین حقه ده کی یتنک مطلق ایه ایضاحیه نهایت ویریزم .

محی الدین و بذرالدین ایتدیلر احیای دین دویا نیازی نفوس انهدور و اودات

[۱] نیازی ، کندی نامه اضافه ایدیلن درویش طریقتنک بائیسیدر . [انیائس مودارجه آدوسسونک : Tableau de l'Empire ottoman ج ۴ ، ص ۶۲۶] کندیسنه تهلیکی بر عاقبت تأمین ایدن و عطلری طولانیسیله سیاست ایچون تهلیکی عد ایدلش و عین زمانده عامل اغتشاش ولی شهرتلری آرقه سنده برافه رق ترک حیات ایتشد . بر تشبیدی درویشنک اوغلی اولوب بو طریقتنک دستورلری ایه پرورشیاپ اولدی . بالخاصه صرمسیله قادریلک و حلوتیکه انتساب ایتدی . یکرمی سنه منی قالدقندن صوکرم ۱۱۰۵ رجبده وفات ایتدی [۲۶ شباط ۱۶۹۴ تاریخ مدنی در] . بائیکز : راشد تاریخی ، ج ۱ ، ص ۸۶ ، ۱۹۳ . - قاتمیرکی معاصر آوروپا محررلرجه کبزی خرسیتیان تلقی ایدیلردی . دولاقروانک ژرو . شولتس ج ۳ ، ص ۴۰۵ طرفندن آلمانجه ترجمه سینه بائیکز .